

MICHELLE MARLY

MADAME

PIAF

ȘI CÂNTECUL IUBIRII

Traducere din limba germană de

CORA RADULIAN

NEMIRA

PROLOG

1937

*MON LÉGIONNAIRE*¹

„Să trăiești moral înseamnă să trăiești astfel încât
viața ta să nu-ți facă deloc plăcere.“

ÉDITH PIAF

¹ „Legionarul meu“, în lb. franceză, în original (n. red.).

Paris

Forfota se mai domolise. În lumina tulbure a bistroului din Place Pigalle rămăseseră doar câțiva petrecăreți. Prezența celor doi domni îmbrăcați elegant în frac părea nepotrivită; făcuseră un tur îndelungat prin localuri, iar acum sorbeau cafeaua tare, în care înmuiau croasanți proaspeți. În colț, lângă ușa pivniței, se adunaseră mai mulți tineri în jurul unei mese, bărbați de prin zonă cu șepci muncitorești și artiști în haine ponosite, care petrecuseră dez-lănțuiți de parcă avea să vină sfârșitul lumii, iar grijile zilei de mâine se spulberaseră. Acești tineri erau, fără îndoială, de-ai locului, căci se purtau ca la ei acasă prin local. Stăteau în jurul unei tinere femei, a cărei voce era mai puternică decât a tuturor celorlalți, care vorbea neîntrerupt și golea pahar după pahar mai repede decât toți. În jurul ei erau adunați bărbați prezentabili, iar alături fata de moravuri ușoare, căreia i se întinsese machiajul și care-și terminase munca de noapte, iar acum servea un pastis, numărând pe teighea bancnotele pe care le luase de la clienți și pe care le înmâna proxenetului ei. Se știau cu toții, chiar dacă numai din vedere.

Édith Gassion, tânăra aflată în centrul atenției, era o persoană minionă, având mai puțin de un metru și jumătate, care tocmai împlinise douăzeci și unu de ani și despre care nu se putea spune că era o femeie extraordinar de atrăgătoare. Avea fruntea înaltă,

nasul era prea subțire și prea lung, părul negru era rebel și puțin îngrijit. Ochii ei căprui, în care se citea un amestec curios de sfidare și de tristețe, îi atrăgeau în adâncul lor pe cei care o priveau. Pe lângă vocea ei, magia acelor ochi o făcea să radieze frumusețe. Păreau că scânteiază puternic în noapte, ca două stele care se aprind când burghezia somnoroasă își încheia ziua. Édith prefera viața de noapte, petrecând de la unsprezece seara până la șase dimineața. Atunci lua parte la interminabile petreceri cu prietenii, al căror singur motiv de sărbătoare era faptul că supraviețuiseră zilei precedente. Și chiar dacă nu avea prea mulți bani, plătea aproape întotdeauna pentru toți amicii ei.

Ușa se deschise și un val de aer rece pătrunse înăuntru. În prima clipă nimeni nu acordă atenție celor ce se petreceau în jurul lor, pentru că, la orele dimineții, matinalii se amestecau cu noctambulii; câțiva bărbați în haine de lucru își începeau ziua de muncă bând o cafea și un coniac. Dar bărbatul slab și înalt, de vreo treizeci și cinci de ani, care intrase în sala de mese, făcea parte din altă categorie de clienți. Era bine îmbrăcat; pe umerii paltonului său elegant se topeau fulgii mari de zăpadă, căci afară ninge puternic. Era evident că nu voia să servească un ultim pahar înainte de culcare și nici un tonic de dimineață: privi scurt împrejur și apoi, cu buzele strânse și mohorât se îndreptă spre masa din colț. Se opri în spatele scaunului lui Édith.

— Trebuie să te schimbi, izbucni el. Imediat! Mă auzi?

Îl auzea prea bine, dar nu-l înțelegea. Ce avea împotriva forfotei din jurul ei și a vinului sau a coniacului pe care le bea, alternându-le? Preocupată de motivul pentru care nu se afla la ora aceea în patul soției lui, se întoarse spre el.

— Lasă-mă în pace, Raymond. Mai întâi schimbă tu ceva în viața ta!

Unul dintre prietenii ei privi peste paharul lui cu vin spre străin.

— Țta cine mai e?

— Să vă fac cunoștință.

Imitând un gest elegant, Édith gesticulă exagerat cu brațele prin aer.

— El este Raymond Asso, textier și iubit, luptător în Legiunea Străină și...

Édith ezită și adăugă apoi încet, cu pleoapele coborâte:

— Prieten și maestru.

Era cât pe ce să spună și *mare iubire*, dar într-un fel fiecare bărbat care apărea în viața ei era o mare iubire. Unul ca el însă nu mai avusese; Raymond era cu totul special. Totuși, lăsă fraza neîncheiată să plutească în aer. În acel moment simțea că-l iubește ceva mai puțin pe Raymond – prezența lui o enerva.

Auditoriul îi răspunsese printr-un cor de miorlăituri pe mai multe voci.

Trupul ei mărunț și slăbănog fu străbătut de un fior, se îndreptă și aproape se întinse pe masă pentru a ajunge la sticla din frapiera murdară, îngălbenită, care fusese cândva argintată. Mișcarea îi ridică fusta colorată, împodobită cu volane, dezvelindu-i coapsa.

— Vrei să bei cu noi? strigă ea peste umăr.

— Te comporti ca o *putain!* înjură Raymond și o împinse energic înapoi în scaun.

Ridicând din umeri, Édith îl lăsă să continue. Cuvintele lui nu o atingeau. În general, nu o interesa ce spuneau alți oameni despre ea. *Putain* – „curvă“ – nu era nici măcar cea mai rea insultă. De unde venea ea existau cu totul alte apelative pentru o femeie, acolo nimeni nu era tratat cu menajamente. Mama ei o adusese pe lume pe casa scării unui imobil din cartierul muncitoresc Belleville. În copilărie, Édith trăise la bunica maternă, care o lăsa să flămânzească, apoi crescuse în bordelul bunicii paterne, la Rouen. Și taman în acest *établissement*¹ avusese Édith cumva parte de dragoste pentru

¹ „Local“, în lb. franceză, în original (n. red.).

prima dată. Dar la vârsta la care alte fete începeau să meargă la școală, tatăl o luase din grija prostituatelor. Trăise într-un circ ambulant împreună cu tatăl ei, iar apoi, pe stradă. Față de aceste experiențe, camera din Piccadilly dintr-o pensiune dărăpănată aflată în Place Blanche, cu locatari oarecum decenți, era o îmbunătățire evidentă. Raymond o dusesse acolo de puțin timp. El încerca să facă din ea un om mai bun – dar ea știa că, dacă se certau, nu o făceau de-adevăratelea.

El ignoră privirile nedumerite și amenințătoare ale tinerilor din jurul ei, precum și atitudinea impasibilă a lui Édith. Vorbea cu ea de parcă ar fi fost singuri:

— Trebuie să pui capăt acestor petreceri nocturne dacă vrei să faci ceva cu viața ta. Acești profitori trebuie să dispară și să renunți la băutul peste măsură chiar acum!

— Să-l arunc afară pe domnul? strigă unul dintre prietenii ei, care cunoștea la fel de bine legea străzii ca Édith.

Vocea lui tinerească și puternică de bărbat se bucură nespuse de perspectiva iminentă a unei încăierări cu rafinatul *monsieur*¹.

— Lasă-l, se amestecă Simone Berteaut, prietena lui Édith și sora ei de suflet.

Și ea era un copil al străzii, la fel ca Édith; cele două femei conștiau de vreo cinci ani, oferindu-și una alteia sprijin și siguranță. În plus, Simone îi cunoștea pe toți bărbații cu care fusese Édith.

— Împotriva lui n-ai nicio șansă. Nu doar că a luptat în Legiunea Străină, ci a fost la *spahis*, știi tu, regimentul ăla de cavalerie algerian.

— Dar nu poartă uniformă...

— Nu mai este legionar, nătângule! Acum este civil și scrie cântece pentru Marie Dubas. E secretarul ei particular.

¹ „Domn“, în lb. franceză, în original (n. red.).

Simone vorbise cam tare și la auzul numelui renumitei cântărețe amuțiră toți clienții din local. Cine nu era impresionat de trecutul eroic al lui Raymond Assos în Africa de Nord cădea acum pradă unei profunde admirații, din moment ce acesta o cunoștea pe Marie Dubas.

Între timp, și ceilalți oaspeți deveniseră atenți la spectacol. Priveau captivați și își ciuliseră urechile curioși. Doar cârciumarul din spatele tejghelei ștergea paharele speciale de *mocaccino*¹ pe care le clătise mai înainte, de parcă ceea ce se întâmpla în localul lui nu îl privea. Cu un clinchet puse paharele la loc în bufet.

— Dacă nu te schimbi, nu vei putea cânta niciodată la ABC, anunță Raymond.

Pentru câteva momente se lăsă o liniște totală în încăperea. Până și cârciumarul se opri o clipă.

ABC era o altă lume. Un loc care impunea respect, cunoscut de toată lumea, cel puțin, după nume. Cabaretul nu se afla doar într-un cartier mai bun, în apropierea unuia dintre marile bulevarde. Mai mult decât legendarul Moulin Rouge, acesta era *locul în care se afirmau* marile nume din domeniul muzicii. Pentru aproape orice muzician era un vis să se remarce pe această scenă. Cine avea privilegiul să cânte la ABC era de multă vreme un star sau era pe cale de-a deveni celebru. Orice parizian știa asta. Și, bineînțeles, și Édith știa de ABC. Trecuse de multe ori prin fața teatrului, aruncând priviri jinduitoare afișelor despre viitoarele concerte. Dar nu ajunsese nici măcar în calitate de spectatoare înăuntru, căci prețul biletului de intrare îi depășea posibilitățile. Așa că ABC rămânea un vis, la fel ca speranța unei vieți lipsite de griji.

Édith cânta în public de la vârsta de zece ani. Atunci tatăl ei îi explicase că trebuie să-și câștige singură pâinea. Și așa începuse să cânte pe stradă, în timp ce el își făcea numerele de acrobat. Își pierdeau

¹ *Mocaccino* (sau *café mocha*) este o băutură caldă asemănătoare cappuccinoului, cu ciocolată, al cărei nume provine de la orașul Mocha din Yemen (n. red.).

vremea prin provincie; de cele mai multe ori, fata cu vocea ei clară câștiga mai mult decât tatăl cu mușchii și dexteritatea lui. Ea cânta ce-i trecea prin minte, în principal cântecele pe care mama ei depravată le interpreta tocmai în asemenea cafenele, și apoi cânta *La Marseillaise*. Pentru imnul național al Franței oamenii aruncau întotdeauna câteva monede în plus în pălăria ei. Câștigurile i-ar fi ajuns dacă nu i-ar fi luat tatăl ei toți banii. Și o bătea dacă nu câștiga suficient pentru el. În această perioadă Édith a cunoscut nu doar brutalitatea vieții pe stradă, ci a înțeles și că *trebuie* să cânte. Căci succesiunea de sunete nu-i asigura numai supraviețuirea, ci îi oferea și sentimentul de siguranță. Muzica îi transmitea o căldură care o făcea să uite că nu cunoscuse îmbrățișările duioase ale mamei sau ale tatălui. Iar aplauzele și recunoașterea o transpuneau într-o stare de extaz încă de când era fetiță, dar asta nu se compara nici pe departe cu frenezia pe care o simțise mai târziu, de fiecare dată când se îmbăta. Aclamațiile reprezentau cel mai extraordinar lucru pe care-l trăise – fericirea deplină. De aceea nu putea altfel: trebuia să cânte ca să simtă iubire.

Când ajunse la vârsta de cincisprezece ani, plecă de lângă tatăl ei, dar nu rupse total legătura cu părinții. Împreună cu un alt copil al străzii – prietena ei Simone – începuse să-și croiască o nouă viață. Édith cânta în Place Pigalle, iar Simone aduna banii pe care-i dădea trecătorii pentru reprezentație. În curând, cele două fete se puseră sub protecția unor bărbați tineri, care aveau un cuvânt de spus în acel loc. Așa începuseră prietenii care au adus-o pe Édith la masa din colțul aceluși bistrou, unde se stabilise de trei sau patru ani. Când Édith și Simone s-au aventurat să se mute într-un arondisment mai bun, au intrat imediat în conflict cu poliția și astfel au întâlnit un domn prietenos, de vârstă mijlocie. Acesta era Louis Leplée, proprietarul cabaretului Gerny's. Impresionat de glasul tinerei femei, a adus-o pe Édith să-i formeze vocea, să o învețe tehnici de respirație, i-a dat să mănânce bine și le-a oferit ei și lui Simone un loc în care să doarmă, de unde acestea evadau uneori în așa-zisa „libertate a străzii“.

Universul lor se schimbase puțin, deși *Papa Leplée*, după cum îl numea cu duioșie Édith, o adusese de pe stradă pe scena lui, se ocupase să semneze un prim contract cu o casă de discuri și reușise chiar să înlesnească difuzarea cântecelor ei la radio. Inventă și un nume de scenă pentru ea: *La Môme! Piaf*, „vrăbiuța“, care era o aluzie la înălțimea ei de numai un metru și patruzeci și șapte de centimetri și la personalitatea ei independentă, obraznică.

Moartea violentă a mentorului ei și suspiciunile ce planau asupra lui Édith în legătură cu asasinarea acestuia o constrânseseră să plece din Paris pentru o vreme. Împreună cu Simone, ca întotdeauna. Între timp, Édith nu mai era nevoită să cânte pe stradă; mulțumită lui Leplée putea prezenta un repertoriu potrivit pentru scene mai mici: în provincie, la Brest sau la Nisa, unde nu o cunoștea nimeni, Édith cânta în cluburi de noapte de categoria a doua sau a treia. Nu câștiga cine știe ce, dar cumva reușea să supraviețuiască, împreună cu Simone, și să petreacă în continuare nopți de noapte. După câteva luni, cele două femei, sătule de nenumăratele peregrinări, se hotărâră să se întorcă la Paris. Întâmplător, într-o seară, Édith îl întâlnise într-un bar din Montmartre pe Raymond Asso. Îl cunoscuse în treacăt datorită lui Leplée – și, fără prea multe vorbe, acesta o luă sub aripa lui.

Raymond îi făcea rost de slujbe mărunte în mici cabarete, o adusese la Piccadilly și, ori de câte ori avea o clipă liberă, se ocupa de ea. El încerca să o învețe să se exprime ca o doamnă și să se îngrijească în mod corespunzător. Nu reușise încă să o dezvețe de ciucurașii și de volanele rochiilor ei colorate, dar, în orice caz, o dusesse la un coafor bun și o sfătuisese să-și îngrijească mai mult părul. Era și spre binele lui, căci devenise între timp iubitul ei. Édith îl plăcea, ba chiar mai mult decât atât, dar, cum era însurat, nu rămânea niciodată la ea peste noapte, iar ea nu suporta să stea noaptea

¹ „Puștoaica“, în lb. franceză, în original (n. red.).

singură. De aceea avea grijă ca Simone să ocupe cealaltă jumătate a patului dublu, lucru cu care Raymond era de acord. Nepotrivirea dintre cele două caractere nu afectase însă deloc entuziasmul lui Raymond pentru talentul ei de cântăreață. Ca un fel de Pygmalion, personajul din mitologia greacă despre care Édith auzise pentru prima dată de la el, Raymond încercase să facă din ea o cântăreață de șansonete perfectă, după gustul lui. El o învățase să recunoască un text expresiv și să pună corect accentele; se ocupase ca ea să înceapă să citească și-i recomandase scriitori importanți. Édith lăsase volumele neatinsse: la un moment dat, fusese nevoită să recunoască faptul că nu știa să citească și să scrie prea bine, pentru că nu fusese niciodată la școală, ci umblase cu circul ambulant și avusese parte de educație doar ocazional. Așadar, Raymond se străduia să compenseze și anii de școală pierduți. Și făcea totul pentru ca ea să devină o mare „personalitate”. Fără îndoială, acest lucru contribuise la evoluția carierei ei, dar el nu se putea ocupa absolut de toate. Un contract cu ABC era ceva de neimaginat pentru o persoană ca ea.

Ea își desprinsese brusc mâna dintr-a lui.

— Ai înnebunit? Să cânt la ABC? Îți bați joc de mine?

— Am aranșat cu directorul Mitty Goldin să apari pe scenă în deschiderea spectacolului lui Gilles și Julien. Nu a fost ușor să-l conving, a trebuit să vorbesc cu el toată noaptea, după care a fost de acord. Vei avea treizeci de minute la dispoziție. Premiera e pe 26 martie.

Édith lăsă bărbia în jos. Îl văzuse pe Raymond neîncrezător. Până acum se putuse baza mereu pe el. Raymond nu se despărțea de soția lui, dar era cel mai bun prieten al lui Édith. De aceea îl iubea. În plus, nu prea avea simțul umorului, ceea ce o făcea să-l iubească mai puțin. Dar când îi spusese că avea să cânte la ABC nu glumise deloc.

Cu mintea încețoșată, Édith își dădea seama că o aștepta un mare debut. Fără să vrea, simți cum i se taie răsufarea. Dar în loc

să sară la gâtul lui Raymond, așa cum ar fi fost normal, rămase lipită de scaun și strigă cu o voce puternică:

— Șampanie! Șampanie pentru toți!

Prietenii ei se trezeau la viață. Bărbații își dădeau coate unul altuia, rânjind.

— Nu, nicio șampanie! urlă Raymond.

El pocni din degete pentru a-i face semn cârciumarului.

— Cafea. Aduceți cafea. Domnișoara nu are nevoie de șampanie, ci de cafea. Cel mai bine ar fi să aduceți un litru.

— Ne strici chef, gemu Édith.

— Așa este, comentă Simone.

Și ceilalți prieteni ai ei mormăiau, nemulțumiți.

— Să-l dau totuși afară? întrebă cel care avusese mai devreme acea sugestie.

— Dacă beau acum cafea, nu voi putea dormi! protestă Édith.

— Foarte bine, comentă Raymond. Nu vei dormi, ci vei munci. De îndată ce o să-ți revii, plecăm cu mașina la Marguerite Monnot.

Édith căscă demonstrativ gura, fără să o acopere cu mâna, în mod intenționat.

— De ce? Vrei să mă prezinți noii tale iubite?

Un râs general îi răspunse.

— Te înșeli. Nu este iubita mea.

Ochii albaștri ca gheața ai lui Raymond fulgerau.

— Marguerite Monnot este una dintre cele mai bune muziciene pe care le cunosc. Este compozitoare și lucrăm împreună. A compus muzica pentru noul meu cântec *Mon légionnaire*, pe care l-a înregistrat Marie Dubas pe disc de gramofon.

— Oh, murmură Édith.

Marie Dubas fusese modelul ei. Fusese mai mult decât o simplă cântăreață. Dubas spunea povești cu cântecele ei, întocmai ca o artistă care aducea la viață personaje dintr-o piesă de teatru. Totodată, nu-i pierdea niciodată din vedere pe oamenii

neînsemnați, care aparțineau mediului lui Édith. Édith își dorea să aibă rafinamentul ei și încerca uneori să o copieze în fața oglinzii pe mult apreciată cântăreață, dar îi lipsea șarmul amuzant al acesteia; i se potrivea mai degrabă stilul dramatic. Faptul că persoana care-i compunea melodii lui Dubas dorea să lucreze cu *La Môme* Piaf era aproape la fel de greu de imaginat ca un contract cu ABC. Pe de altă parte, în spatele ei stătea secretarul și textierul lui Dubas – îi simțea mâna grea pe umeri –, care era totodată și iubitul, și prietenul ei... Cu toate acestea, Raymond continua să spună cu multă convingere:

— Ai nevoie de propriile cântece pentru ABC. Mai exact, vei putea cânta cinci melodii. Pentru asta ai nevoie de ore speciale de canto. La ABC contează amplitudinea vocii tale, acolo nu există microfon. În plus, ai nevoie de o nouă garderobă și trebuie să fii un pic mai stilată; de apariția ta în public vor depinde multe.

El rostogoli în fața ei lista condițiilor pe care le avea de îndeplinit, așa cum derula un mesager din Evul Mediu un sul de pergament, care părea că nu se mai încheie. Curând, ea nu-l mai putu urmări. Cu ochii minții vedea strălucind trei litere – ABC –, iar apoi numele de scenă pe care i-l dăduse *Papa Leplée* format din lumini strălucitoare; pe panoul luminos de deasupra porții de intrare din bulevardul Poissonnière erau anunțate starurile. Se vedea pe marea scenă, pe care și-o imagină dincolo de porți, și se auzi cântând *Mon légionnaire*. Poate chiar mai bine decât Marie Dubas... Ce vis minunat!

Dar era deocamdată doar un vis. Édith era prea amețită ca să-și dea seama dacă Raymond spunea adevărul. *Un contract cu ABC...? Pentru mine? Este nebun, gândi ea.*

Cu toate acestea, luă ascultătoare cafeaua pe care i-o aduse proprietarul localului. Bineînțeles că asta o ajuta să poată gândi ceva mai limpede. Doar cu mintea trează putea înțelege ce-l adusese pe Raymond în bar așa de dimineață, la ora cinci și jumătate. Prezența

lui acolo i se părea ca numărul unui magician de la circ: Raymond scotea un iepure alb din pălărie și-l făcea din nou să dispară, după care răsunau aplauzele. Dar niciunul dintre prietenii ei nu aplauda. Poate că iepurele rămăsese la vedere, iar contractul cu ABC nu fusese o iluzie. Și aplauzele aveau să conteze până la urmă pentru debutul ei la cel mai prestigios cabaret din Paris. Întrebarea era dacă aceasta era doar o iluzie.

— Ai nevoie de un alt nume, îl auzi pe Raymond spunând, dar și acest lucru abia îl percepea.

Cofeina nu avusese efectul scontat împotriva cantității uriașe de alcool consumate. Prea mult vin și coniac nu se împăcau prea bine cu *mocaccino*. Édith nu știa asta. Înainte ca pleoapele să i se închidă brusc și capul să-i cadă în piept, vocea lui Raymond îi pătrunse în creier ca o săgeată:

— Nimeni nu vrea să audă o *vrăbiuță* cântând la ABC.

Ea știuse asta încă de la început!